

Anmeldelser

Vilde vidunderlige Danmark

Michael Stoltze, Søren Olsen, Lone Thybo Mouritsen, Torben Gang Rasmussen og Allan Gudio Nielsen. 220 sider, talrige fotos, stort format, indb. DR og Gads Forlag, 2021. ISBN 9788712061236. Pris: 299,95.

Som opfølgning på sidste års TV-serie af samme navn (se DOFT 114: 169-170, 2020) har fem 'naturhistorikere' skrevet en coffeetable-bog med seks store kapitler om Den danske natur, Skoven, Havet og kysten, Det åbne land, Vandløb og søer samt Byen – sidstnævnte af Fugleværnsfondens egen Allan Gudio Nielsen. Det er gedigne fortællinger om landets natur med dens biologiske mangfoldighed udlagt i ord og billeder uden det effektjageri, som desværre prægede TV-udsendelserne.

Først får vi en gedigen, men overordnet indføring i naturtyperne inklusive en fin gennemgang af landskabernes udvikling helt fra tidernes morgen i samspil med dyre- og planteliv samt samfundsudviklingen. Dette indledende kapitel følges af kapitlerne om de nævnte hovedtyper af landskaber med deres flora og fauna. I det sidste om byerne var det nyt for mig, at Vandrefalke takket være det kraftige lys er begyndt at angribe overflyvende fugle nedefra om natten.

Isådanne 'brede' bøger er det sjovt at finde hår i suppen, som når vi får at vide, at de Almindelige Ryler, der gæster Vadehavet, bl.a. kommer fra Alaska! (De nærmeste overvintrer i Kina.) Det skal dog ikke give skår i glæden, og jeg kan fint anbefale bogen til en plads på huskesedlen til juleindkøbene om få måneder.

Hans Meltofte

Sejerø – tejestens ø

Sten Asbirk, Birgit Kahré og Jens Raahauge. 184 sider, mange fotos, akvareller og håndmalede kort, hft., stort format. Forlaget Turbine, 2021. ISBN 978-87-4065887-3. Pris: 299 kr. i Naturbutikken.

Vi fuglekikkere kender den specielle alkefugl, Tejsten, som en fugl, der har fundet sig til rette på Sejerø på en helt særlig måde: At grave huller i klinter.

Bogens hovedforfatter, Jens Raahauge er landskendt i skolekredse og forfatter til pædagogiske fagbøger og artikler. Sten Asbirk er uddannet biolog og fik Københavns Universitets licentiatgrad for fire afhandlinger om Tejsten i 1978.

Ingen af bogens forfattere er født på Sejerø. At komme udefra er et tema, Raahauge kredser om i bogens første del, Sejerø – en ø med øliv. Her filosoferer han over det ønske om indblik gæster møder frem med, akkurat som Achton Friis, der sammen med Johannes Larsen i 1923 besøgte Sejerø. Achton Friis' ide med trebindsværket *De danskes Øer* var at kortlægge og beskrive livet på øerne i den tro, at der her var en form for oprindelig og ægthed, som det moderne samfund endnu ikke havde fordrevet.

Jeg, som fremmed, kan også sagtens se tilflytteren Birgit Kahré som en gave til øen. Hun har giftet sig ind i befolkningen med fisker Christian Dines Sørensen, som denne bog er tilegnet. Og da Jens Gregersen en dag fortæller Birgit, at kunstneren John Olsen har en lerskulptur af Tejsten stående, som gav ham adgang til kunstkademiet i 1959, så ruller historien.

TURBINE

Sejerø

Sten Asbirk
Birgit Kahré
Jens Raahauge

tejestens ø

I første del får vi selve eksemplet på det, hele bogprojektet går ud på: Øboernes kamp og tilpasningsevne til det forhåndenværende, og det naturen byder på. Med ilanddrevne bundgarnspæle, gamle jerntønder, der udbankses til tagplader, køb af cement, når der er 2 kr. til rådighed osv. osv. bygges Det Gule Palæ. I dag kalder vi det bæredygtig livsstil.

Derudover tager Raahauge os hele vejen rundt og sammenfletter historisk dokumentarisme, et rigt billedarkiv fra Chr. Dines, erindringer og anekdoter fra samtaler med de lokale og research af stridigheder omkring trosretninger og færgefart, fyrtårn, postbåd, krigsveteraner, turisme, byggeskik, kongebesøg, vilde Påfugle, rævefri ø med fritgående fjerkræ o.m.m.

I anden del, Sejerø – tejestens ø, kommer Sten Asbirk for fuld udblæsning til som videnskabsformidler, så han næsten aspirerer til Rosenkjærprisen – med Sejerøs natur og Tejsten som eksempler, når han færdes rundt på øen. Bl.a. hans forklaring af de ø-biogeografiske teorier er god formidling, hvor vi bl.a. på en meget letfattelig måde får indsigt i den isolerede ø, Sejerøs spændende udvikling af faunaens, især fuglenes, indvandring og uddoen, frem- og tilbagegange, gennem de senere år. Men også padder og pattedyr får ord med på vejen.

Asbirk som kunstner får vi også lidt indsigt i med de kuglefugle, han interessant beskriver sin udvikling af, hvor teknikken er akvarel og formen en kugle. Asbirk fortæller meget om sig selv og den spændende forskning om Tejsten i 1970'erne. Nyd her hans utrolige beskrivelse af feltstudierne. Fx når han i en tejestkoloni fisker tejestunger ud af reden og dokumenterer, at de tager hurtigere på end andre alkefugles unger, fordi Tejestens fiskepladser ligger tættere på ynglestedet. Hans skrevne sprog

viser, at han også gerne vil i kontakt med folk, der ikke har studeret fugle. Malende beskrivelser af landskab, flora, fauna som fx tre turbeskrivelser, vist på Jens Gregersens håndtegnede kort, burde danne grundlag for tre turfoldere på turistkontoret/museet.

Asbirk fortæller, hvordan Alliker på Sejerø har stjålet hullerne og fordrevet Tejstjerne til dens mere naturlige ynglested, stensætninger langs kysten, der minder om nedfaldne klippeblokke ved en fjeldfod.

Også Gråspurven får særlig opmærksomhed. Måske indvandet til Sejerø med skib? Asbirk har sjove iagttagelser af konkurrenceforholdet mellem Gulspurve og Gråspurve, der påvirkes afgørende af, om der er fritgående høns på stranden eller ej.

God information får vi også med den interessante skematiske sammenstilling af ynglefuglenes udvikling på Sejerø inspireret af Johannes Larsen fra besøget i 1923. Han registrerede alle de fugle, han mødte på sin vej rundt på øen, mens Achton Friis studerede de indfødte. Dengang var tejtbestanden på Sejerø landets største. Asbirk supplerer med egne iagttagelser og ATLAS-undersøgelser op til 2019, afsluttende med en skønnet udviklingstendens med fremgang igen for Tejsten og uddøen af Bomlærken. Sidstnævnte er standfugl, der ikke strejfer ret meget og derfor har svært ved at genindvandre.

Denne anden del er også en kunstbog. Vi får nemlig det smukke resultat af Birgit Kahrés ildhu og kærlighed, som hun kaster over Tejsten. Hun opretter Galleri Tejsten på havnen og får så gode kontakter med Johannes Larsen Museet i Kerteminde, samt nogle af vore bedste fugletegnere, at de udstiller deres billeder i galleriet. Og minsandten om de ikke også bidrager til bogen med et righoldigt udvalg af deres kunst. På det kraftige papir gør det i sig selv bogen til en særlig oplevelse. Jens Gregersen, Leif Rydning, Jon Fjeldsø og Jens Overgaard Christensen samt Jens Bohr, der pryder omslaget med en litografi af Tejster, bidrager. Synd at man ikke går hele vejen og supplerer med information om maleteknik, årstal og stedsangivelse, så de fine kunstnerbidrag ikke blot bliver illustrationer til teksten.

Sejerø-tejstens ø er en kærlighedserklæring til øens befolkning, dens natur og ikke mindst Tejsten. For lokalbefolkningen er Tejsten ikke noget særligt. Den er her bare som en del af naturen. Men bogens indblik kan måske give øboerne en form for stolthed over at have denne fugl og inspirere andre lokalsamfund til at overveje, om de ikke også har en fugl med en historie?

Sæt dig i lænestolen og nyd de velskrevne fortællinger, glimrende videnskabsformidling og fuglekunsten. Udskriv Sten Asbirks tre turoplevelser og rejs til Sejerø.

Peter Løn Sørensen

Collins Birds of the World

Norman Arlott (red.). 656 sider, 301 fugletegninger, indb. William Collins, 2021. ISBN 978-0-00-817399-9. Pris £ 77,09.

Bogen har illustrationer (6 kunstnere) af de indtil nu kendte 10711 fuglearter, gennemsnitligt 35 pr. side, ledsaget af ganske kortfattet tekster om nogle få væsentlige feltkendetegn, opførsel, stemmer, habitater og udbredelse. Bogen vejer 3,5 kg og hører hjemme på skrivebordet. Illustrationerne er generelt glimrende, men ganske overvældende med eksempelvis 39 væverfugle på samme side. Begge køn er afbildet, hvor disse

er markant forskellige. Bogen er en gave til den vidtberejste fuglekikker, der her kan afkrydse sine verdensarter. Den er dyr, og en krydsliste kan findes på worldbirdnames.org, der tilmed indeholder yderligere 201 arter. Verdens top-birder, englænderen Philip Rostron, har 9707 IOC-arter på sin liste og mangler således blot ca. 1000 kryds. Han vil måske have glæde af denne bog; vi andre kan nok nøjes med listen på nettet.

Hans Harrestrup Andersen

Top 100 remarkable birds, non-passeriformes

Jesper Sonne. Poster 60 × 83 cm. Ivan Olsen Consulting & Layout 2021. Pris kr. 149,00 i Naturbutikken.

Til denne plakat har Jesper Sonne udvalgt og illustreret 60 ikoniske ikke-spurvefugle, som han med et understatement betegner "bemærkelsesværdige". Blandt disse naturligvis Beringshavørn (tidl. Stellers Havørn), Vandrealbatros, Kejserringvin, Snetrane, Skeryle, Ibisnæb og Træskonæb. Ikke-spurvefugle udgør 2/5 af klodens ca. 11 000 fuglearter, men Jesper tildele dem 3/5 af pladserne (60 arter). Den kommende plakat vil således omfatte 40 arter spurvefugle. Jesper har afbildet flere arter fra samme familie (arapapegøjer, tragopaner, tropikfugle, kondorer, paradisisfugle og søpapegøjer), måske fordi han ikke har kunnet udvælge den mest bemærkelsesværdige art i disse familier. Vel en omgåelse af konceptet? Jespers forkærlighed for kolibrier manifesterer sig i hele syv illustrationer, godt 10 % af plakats fugle. Sydamerikanske arter udgør i det hele taget 20 % af totalen. Verdens største fugl, Masaistrudsen, har ikke klaret 'cuttet', det har til gengæld Kasuaren. De godt 60 udvalgte arter er alle karismatiske, de fleste sjældne, og mange vanskeligt tilgængelige og netop derfor værdige at bemærke. Illustrationerne er udmærkede, om end lidt stilerede. Den sydøstasiatiske Rødskegget Biæder er dog blevet rigeligt skægget.

Plakaten gør sig godt på væggen, hvor den bringer minder om stjernestunder i feltet, og hvad vi endnu har til gode.

Hans Harrestrup Andersen